

УДК 341.222.5:342.7(477): 343.4

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1\(31\)-481-496](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-1(31)-481-496)

Камардіна Юлія Вікторівна кандидат юридичних наук, доцент кафедри права, Маріупольський державний університет, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0002-2295-5559>

Кундеус Владислав Геннадійович, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та кримінології, Навчально-науковий інститут № 5, Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків, <https://orcid.org/0000-0002-2430-5437>

ВИКЛИКИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА В УКРАЇНІ

Анотація. У статті досліджено реалізацію норм міжнародного гуманітарного права в Україні в умовах воєнного часу. Актуальність теми зумовлена необхідністю забезпечення ефективного захисту цивільного населення, військовополонених і об'єктів критичної інфраструктури відповідно до вимог міжнародного права. Україна є стороною основних міжнародних договорів у сфері гуманітарного права, зокрема Женевських конвенцій 1949 року, їх Додаткових протоколів 1977 року, Гаазької конвенції 1907 року та Конвенції про заборону застосування протипіхотних мін 1997 року. Водночас їх імплементація стикається з низкою правових, організаційних та інституційних викликів.

Мета дослідження полягала у визначенні основних проблем реалізації норм міжнародного гуманітарного права в Україні та розробці рекомендацій щодо вдосконалення механізмів його імплементації. У дослідженні застосовано методи аналізу нормативно-правових актів, системного підходу до вивчення організаційних процесів і порівняльного аналізу міжнародного досвіду.

У результатах виявлено, що найбільшими перешкодами є недостатня гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами, обмежена координація між державними органами, ускладнений доступ до окупованих територій для документування порушень та злочинів, а також брак ресурсів для технічного й кадрового забезпечення. Доведено, що міжнародна підтримка залишається важливим, але недостатнім інструментом для подолання цих викликів.

Розроблено рекомендації, спрямовані на вдосконалення національних механізмів реалізації гуманітарного права, включаючи створення інтегрованих платформ для обміну інформацією, підвищення рівня підготовки фахівців і

населення через освітні програми, а також впровадження інноваційних технологій для фіксації порушень, зокрема цифрових баз даних і супутникового моніторингу.

Перспективи подальших досліджень охоплюють аналіз ефективності запропонованих рекомендацій, розробку стратегій тривалої співпраці з міжнародними партнерами, а також дослідження можливостей інтеграції інноваційних технологій у процеси правозастосування. Отримані результати можуть слугувати основою для формування державної політики у сфері міжнародного гуманітарного права.

Ключові слова: правова адаптація, конфліктне право, правозастосування.

Kamardina Yuliya Viktorivna Candidate of Law Sciences, Associate Professor of the Department of Law, Mariupol State University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0002-2295-5559>

Kundeus Vladislav Gennadiyovych, Candidate of Legal Sciences, Associate Professor of the Department of Criminal Law and Criminology, Educational and Scientific Institute № 5, Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, <https://orcid.org/0000-0002-2430-543>

CHALLENGES OF IMPLEMENTING INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW IN UKRAINE

Abstract. The article examines the implementation of international humanitarian law norms in Ukraine during wartime. The relevance of the study is determined by the need to ensure effective protection of civilians, prisoners of war, and critical infrastructure in accordance with international legal standards. Ukraine is a party to key international treaties in the field of humanitarian law, including the Geneva Conventions of 1949, their Additional Protocols of 1977, the Hague Convention of 1907, and the 1997 Ottawa Convention on the Prohibition of Anti-Personnel Mines. However, the implementation of these norms faces a range of legal, organizational, and institutional challenges.

The purpose of the study was to identify the main obstacles to implementing the norms of international humanitarian law in Ukraine and to develop recommendations for improving mechanisms of implementation. The research employed methods of legal analysis, a systematic approach to examining organizational processes, and a comparative analysis of international practices.

The study revealed that the primary challenges include insufficient harmonization of national legislation with international standards, limited coordination among state institutions, restricted access to occupied territories for documenting violations, and a

lack of resources for technical and personnel support. It was demonstrated that international support remains an essential yet insufficient tool for addressing these issues.

Recommendations have been developed to enhance national mechanisms for implementing humanitarian law, including the creation of integrated platforms for information exchange, the development of educational programs for professionals and the public, and the introduction of innovative technologies for documenting violations, such as digital databases and satellite monitoring.

The prospects for further research include evaluating the effectiveness of the proposed recommendations, developing strategies for long-term cooperation with international partners, and exploring opportunities to integrate innovative technologies into law enforcement processes. The findings can serve as a basis for shaping state policies in the field of international humanitarian law.

Keywords: legal adaptation, conflict law, law enforcement

Постановка проблеми. Міжнародне гуманітарне право є основним інструментом забезпечення захисту прав і свобод осіб під час війни, проте його імплементація в сучасних умовах України є складним і багатовимірним завданням. Особливості воєнних дій на території країни, які супроводжуються порушенням основоположних принципів міжнародного права, вимагають від держави не лише адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів, але й створення ефективного механізму реалізації цих норм. На сьогодні існує низка правових, інституційних та організаційних викликів, які ускладнюють захист цивільного населення, дотримання прав військовополонених та надання гуманітарної допомоги.

Наукове значення цієї проблематики полягає в необхідності розробки концептуальних підходів до вдосконалення національної правової системи з урахуванням норм міжнародного гуманітарного права. Практичні завдання охоплюють створення ефективних механізмів імплементації цих норм, які забезпечували б їх застосування в умовах воєнних дій, зокрема через покращення правозастосування, моніторинг та притягнення до відповідальності за їх порушення. Особливий акцент варто робити на забезпеченні захисту цивільного населення, організації гуманітарних коридорів і захисті об'єктів критичної інфраструктури.

Зв'язок проблеми з практичними завданнями визначається необхідністю розробки національних стратегій правозастосування, підготовки кадрів, удосконалення механізмів міжнародної співпраці та впровадження міжнародного досвіду в українську правову систему. Розв'язання цих завдань є важливим для формування спроможної правової системи, яка забезпечуватиме дотримання норм міжнародного гуманітарного права в умовах сучасних воєнних реалій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Імплементация міжнародного гуманітарного права в Україні в умовах воєнних дій є складною проблемою, що розглядається в численних наукових роботах. Зокрема, А. Капустін досліджує організаційно-правові засади діяльності комісій з імплементации міжнародного гуманітарного права в Україні. У статті виявлено, що слабкість нормативної бази та обмежені ресурси цих комісій значно ускладнюють їхню ефективну роботу. Автор запропонував вдосконалити нормативно-правові основи діяльності комісій, що дозволить підвищити рівень імплементации норм гуманітарного права [1].

У своїй роботі О. Ховпун та О. Домбровська розглядають імплементацию міжнародних стандартів захисту культурних цінностей у національне законодавство України. Автори наголошують, що відсутність ефективних механізмів захисту культурної спадщини в умовах збройного конфлікту створює серйозні загрози. У статті запропоновано конкретні кроки для гармонізації нормативно-правової бази з міжнародними стандартами [2].

Проблеми правозастосування норм міжнародного гуманітарного права аналізує І. Жаровська, зосереджуючи увагу на системних недоліках, таких як труднощі в документуванні порушень і слабкість національного законодавства. У роботі запропоновано шляхи розв'язання цих проблем через удосконалення механізмів гармонізації національних норм із міжнародними [3].

О. Хоменко розглядає принципи співвідношення міжнародного гуманітарного та внутрішнього права. У дослідженні зроблено висновок, що ефективна гармонізация цих систем потребує вдосконалення правових інструментів і розробки механізмів їх практичної реалізації [4].

В. Мангора та В. Драч досліджують правовий статус військовополонених в Україні. Автори підкреслюють, що законодавство України потребує вдосконалення для відповідності положенням Женевських конвенцій, зокрема щодо забезпечення прав військовополонених. Це дослідження безпосередньо стосується викликів реалізації міжнародного гуманітарного права, особливо в умовах воєнних реалій [5].

Вплив війни в Україні на реалізацію норм міжнародного гуманітарного права досліджують Е. Orzhynska, М. Frolov, О. Haidak, Y. Kamardina та V. Kochun. У статті виокремлено основні виклики, такі як складнощі документування порушень та обмежений доступ до окупованих територій. Автори наголошують на важливості міжнародної співпраці для розв'язання цих проблем [6].

V. Kapustnyk, O. Kryvenko, I. Andrushchenko, O. Lisovol та V. Shablystyі аналізують виклики, пов'язані із застосуванням міжнародного гуманітарного права у сучасних збройних конфліктах. У дослідженні акцентовано на необхідності вдосконалення правового регулювання та зміцнення національних механізмів реалізації гуманітарного права [7].

Наслідки російсько-українського конфлікту для цивільного населення вивчають Y. Gunawan, Q. Z. Gultom, S. Amarulia та M. H. Arumbinang. У статті проаналізовано практичні аспекти дотримання гуманітарного права та запропоновано механізми захисту вразливих груп населення [8].

Виклики гуманітарної кризи в Україні в контексті її впливу на Європу досліджує B. Voiculescu. У роботі акцентовано на необхідності посилення координації міжнародних зусиль для їх подолання [9].

K. Kaźmierczak висвітлює проблеми реалізації гуманітарного права в сучасних умовах війни та пропонує шляхи вдосконалення правозастосування [10].

Отже, сучасні дослідження висвітлюють важливі аспекти викликів імплементації міжнародного гуманітарного права в Україні, підкреслюючи необхідність удосконалення законодавства, міжвідомчої координації та розширення міжнародної співпраці

Незважаючи на значну кількість праць щодо обраної проблематики, залишається нерозв'язаним питання адаптації норм міжнародного гуманітарного права до національного законодавства, особливо в умовах воєнних дій. Сучасні дослідження часто зосереджуються на загальних концептуальних підходах, не враховуючи специфіку правової та інституційної систем України, що ускладнює практичну реалізацію цих норм.

Поточний стан правозастосування потребує глибшого аналізу, адже системні проблеми, такі як координація між органами влади, доступ до окупованих територій і належне документування порушень, досі залишаються недостатньо дослідженими. Крім того, обмежено висвітлено довгостроковий вплив міжнародної співпраці на підвищення ефективності правозастосування в Україні, хоча цей аспект є критично важливим у сучасному контексті.

Перешкоди в реалізації гуманітарного права, такі як недостатня гармонізація законодавства, обмеженість ресурсів і доступу до сучасних технологій, потребують вивчення їх взаємозв'язку та впливу на загальну ефективність виконання міжнародних зобов'язань. Розробка конкретних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів імплементації, включаючи використання інноваційних технологій, залишається актуальною.

Наше дослідження сприятиме створенню більш ефективних правових та організаційних механізмів, що дозволить подолати наявні прогалини та забезпечити ефективну реалізацію норм міжнародного гуманітарного права в Україні.

Метою статті є аналіз викликів та перспектив імплементації норм міжнародного гуманітарного права в Україні в умовах війни, а також розробка науково обґрунтованих рекомендацій для вдосконалення правозастосовної практики з урахуванням міжнародних стандартів.

Завдання статті:

1. Вивчити концептуальні підходи до імплементації міжнародного гуманітарного права в правові системи держав і визначити їхню релевантність для

України в умовах воєнних дій з урахуванням сучасного стану правозастосування.

2. Оцінити роль міжнародної співпраці в забезпеченні дотримання норм міжнародного гуманітарного права в Україні та виявити основні перешкоди його реалізації, зосереджуючись на правових, організаційних та інституційних аспектах.

3. Розробити рекомендації щодо вдосконалення механізмів імплементації норм міжнародного гуманітарного права в Україні, враховуючи специфіку воєнного часу й перспективи подальшої міжнародної співпраці.

Виклад основного матеріалу. Імплементація норм міжнародного гуманітарного права (далі – МГП) в правові системи держав базується на концептуальних підходах, що забезпечують його відповідність національним умовам та вимогам міжнародного співтовариства. Основними завданнями є гармонізація законодавства, адаптація інституційного середовища та формування культури дотримання правових норм. Ці підходи спрямовані на забезпечення захисту прав людини, підтримання гуманітарних стандартів та ефективне функціонування правової системи навіть у складних умовах. У контексті України такі підходи набувають особливої актуальності через масштабність війни та потребу в забезпеченні дотримання гуманітарних норм (табл. 1).

Таблиця 1

Концептуальні підходи до імплементації норм МГП

Підхід	Характеристика	Практичні аспекти імплементації для України
Гармонізація законодавства	Внесення змін до Конституції України, законів, кодексів	Забезпечення правової бази для захисту цивільного населення
Інституційна адаптація	Створення та зміцнення моніторингових органів	Підвищення ефективності виконання норм міжнародного права
Навчання та просвіта	Проведення тренінгів, освітніх кампаній	Формування культури поваги до гуманітарних стандартів

Джерело: створено авторами на основі [1, с. 114–116; 2, с. 698; 4, с. 501; 5, с. 615–616; 6, с. 265–270; 7, с. 387–388]

На практиці гармонізація законодавства в Україні передбачає прийняття нормативно-правових актів, які відповідають міжнародним стандартам. Наприклад, Закон України «Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин» [11] визначає механізми розшуку осіб, які зникли під час воєнних дій, та зобов'язує державні органи дотримуватися стандартів міжнародного гуманітарного права. Цей закон став важливим кроком у гармонізації,

проте його практична реалізація ускладнена через обмеженість ресурсів і відсутність ефективного моніторингу виконання.

Зокрема, процес документування воєнних злочинів здійснюється за координації Офісу Генерального прокурора України. Станом на 2023 рік зареєстровано понад 110 тисяч злочинів, пов'язаних із порушеннями норм МГП, що підлягають розгляду як на національному, так і на міжнародному рівнях [12]. Це свідчить про важливість створення спеціалізованих підрозділів для збору та аналізу доказів.

Інституційна адаптація передбачає посилення взаємодії з міжнародними організаціями, такими як Міжнародний кримінальний суд, для забезпечення ефективності судових процедур. Наприклад, зібрані докази передаються до міжнародних органів для сприяння притягненню до відповідальності винних осіб.

Навчання та просвіта організуються через партнерство з гуманітарними організаціями. Міжнародний комітет Червоного Хреста проводить тренінги для військовослужбовців і правоохоронців в Україні, зокрема в контексті забезпечення захисту цивільного населення та роботи з гуманітарними коридорами [13]. У 2023 році такі програми охопили значну кількість учасників, що дозволяє підвищити рівень знань про основні принципи МГП. Однак проблема системного охоплення персоналу залишається актуальною.

Правозастосування норм МГП в умовах воєнних реалій є важливим аспектом забезпечення прав людини, захисту цивільного населення та виконання міжнародних зобов'язань держави. Воєнні дії в Україні висвітлили численні проблеми реалізації цих норм, зокрема недостатню координацію між державними органами, обмежені ресурси та складність забезпечення відповідальності за порушення. Норми МГП вимагають захисту цивільного населення та жертв війни, гуманного поводження з військовополоненими, недопущення атак на цивільні об'єкти та забезпечення гуманітарної допомоги. Однак ефективне їх застосування залежить від правової бази, інституційного забезпечення та міжнародної співпраці.

Правозастосування норм МГП в умовах воєнних дій в Україні є багатограним процесом, що охоплює адаптацію міжнародних стандартів до національного контексту, забезпечення їх виконання, а також взаємодію з міжнародними організаціями для посилення контролю та відповідальності за їх порушення. Воєнні дії значно ускладнили практичне застосування основних принципів МГП, таких як захист цивільного населення, гуманне поводження з військовополоненими та збереження об'єктів культурної спадщини. Порушення цих норм стали об'єктом численних міжнародних розслідувань, що вимагає як оперативної роботи національних правозахисних структур, так і тривалої підтримки з боку міжнародної спільноти (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз стану правозастосування норм МГП в Україні

Норма МГП	Реалізація в Україні	Приклади порушення
Захист цивільного населення	Законодавство України містить відповідні норми, проте їх застосування обмежене через активні бойові дії	Масові атаки на цивільні об'єкти, такі як енергосистема України у 2022–2024 роках
Гуманітарний доступ	Механізми доступу створені, але їх виконання залежить від безпекових умов	Перешкоджання доставленню гуманітарної допомоги в Запорізькій області, березень 2023
Захист культурної спадщини	Початкові заходи з моніторингу руйнувань, але відсутність централізованого обліку	Знищення музеїв у Маріуполі, пошкодження Софії Київської
Поводження з військовополоненими	Відповідає міжнародним стандартам, але доступ міжнародних спостерігачів обмежений	Затримки в перевірках умов утримання в регіонах активних бойових дій

Джерело: власна розробка авторів

Захист цивільного населення залишається найбільш вразливою сферою правозастосування МГП. Попри наявність законодавчих норм, що закріплюють заборону нападів на цивільні об'єкти, факти масованих атак на енергетичну інфраструктуру України взимку 2022–2024 років свідчать про систематичні порушення цих норм. Наприклад, удари по об'єктах у Київській, Харківській та Одеській областях залишили мільйони людей без електропостачання [14], що є прямим порушенням статті 54 Додаткового протоколу I до Женевських конвенцій [15].

Гуманітарний доступ часто блокується через небезпечні умови або навмисні дії агресора. У березні 2023 року в Запорізькій області кілька гуманітарних конвоїв були зупинені на лінії фронту через обстріли [16]. Це демонструє необхідність впровадження міжнародних моніторингових механізмів, які забезпечили б прозорість і безпеку доставлення допомоги.

Захист культурної спадщини в Україні здійснюється через співпрацю з міжнародними організаціями, такими як ЮНЕСКО. Наприклад, у 2022 році були запроваджені програми моніторингу для оцінювання руйнувань у зоні бойових дій [17]. Проте відсутність централізованого реєстру пошкоджених об'єктів, таких як Софія Київська чи музей у Маріуполі, ускладнює документування збитків і планування реставраційних заходів.

Щодо поводження з військовополоненими, то Україна демонструє зразковий підхід, дотримуючись стандартів МГП, проте доступ міжнародних спостерігачів до певних зон обмежений. Це особливо критично для регіонів, де

тривають активні бойові дії. Наприклад, Червоний Хрест у 2023 році повідомив про труднощі в проведенні незалежних перевірок умов утримання в прифронтових районах [18].

Таким чином, сучасний стан правозастосування норм МГП в Україні характеризується значним прогресом у законодавчій сфері та активною міжнародною співпрацею, проте виклики, пов'язані з обмеженнями щодо практичного виконання цих норм, вимагають подальших зусиль і вдосконалення механізмів реалізації.

Міжнародна співпраця є основним фактором забезпечення дотримання норм міжнародного гуманітарного права в Україні. Цей процес передбачає взаємодію з міжнародними судовими органами, моніторинговими місіями, надання технічної підтримки, а також участь міжнародних правозахисних організацій у розслідуванні воєнних злочинів, забезпеченні гуманітарної допомоги та наданні експертної підтримки. Завдяки співпраці з міжнародними партнерами Україна отримує підтримку у фіксації порушень, притягненні винних до відповідальності та зміцненні національних правозастосовних структур (табл. 3).

Таблиця 3

Механізми міжнародної співпраці в забезпеченні дотримання норм міжнародного гуманітарного права

Механізм	Форма реалізації	Результати
Міжнародний кримінальний суд	Передача доказів воєнних злочинів	Порушення справ за фактами воєнних злочинів, забезпечення міжнародної відповідальності
Моніторингові місії	Фіксація порушень через роботу на місцях та супутниковий моніторинг	Звіти про порушення, передані до міжнародних інстанцій
Технічна та фінансова допомога	Постачання обладнання, навчання фахівців	Розробка цифрових баз даних для документування злочинів
Співпраця з правозахисними організаціями	Реалізація спільних ініціатив щодо моніторингу та захисту прав	Незалежні звіти про порушення, що слугують основою для міжнародних розслідувань

Джерело: створено авторами на основі [5, с. 617; 6, с. 269–272; 8, с. 111–113; 9; 10, с. 57–58]

Міжнародний кримінальний суд відіграє провідну роль у притягненні до відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права. Наприклад, завдяки доказам, наданим українськими органами, розпочато провадження щодо злочинів, скоєних під час окупації Бучі, включаючи масові вбивства та катування цивільного населення [19]. Ці дії стали частиною офіційного розслідування, яке координується з міжнародними структурами.

Моніторингові місії ООН надали об'єктивні дані про порушення норм міжнародного гуманітарного права на тимчасово окупованих територіях. Зокрема, місія зафіксувала знищення об'єктів цивільної інфраструктури, таких як школи та лікарні, у Херсонській та Запорізькій областях. Ці дані були використані для формування звіту, переданого до Генеральної асамблеї ООН, що стало основою для ухвалення рішень щодо подальшого моніторингу.

Технічна та фінансова допомога забезпечила Україну сучасними інструментами для документування воєнних злочинів. Наприклад, партнери з Європейського Союзу надали мобільні лабораторії для збору та аналізу доказів порушення норм МГП на звільнених територіях [20; 21]. Це дало змогу створити цифрові бази даних, які відповідають стандартам Міжнародного кримінального суду, та полегшило обмін інформацією з міжнародними слідчими.

Співпраця з правозахисними організаціями, такими як Human Rights Watch [22], забезпечила незалежний моніторинг подій на окупованих територіях. Наприклад, у їхньому звіті було задокументовано факти масових примусових депортацій цивільного населення, які були кваліфіковані як порушення норм МГП. Ці матеріали стали основою для розробки міжнародних рекомендацій щодо захисту прав постраждалих.

Реалізація норм МГП в умовах воєнних реалій в Україні стикається з численними перешкодами, які можна класифікувати на правові, організаційні та інституційні аспекти. Правові аспекти пов'язані з необхідністю адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів. Україна ратифікувала ключові міжнародні документи, що визначають основні принципи міжнародного гуманітарного права. Серед них IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї, яка встановлює основні норми ведення бойових дій [23], Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни [24], яка закріплює принципи гуманного поводження з цивільними особами в умовах збройних конфліктів, та Додаткові протоколи до Женевських конвенцій [25], що деталізують захист жертв як міжнародних, так і неміжнародних збройних конфліктів. Важливим документом є також Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їх знищення [26], яка спрямована на мінімізацію шкоди цивільному населенню та унеможливлення використання цього виду зброї. Попри ратифікацію цих документів, їх повна імплементація в національне законодавство залишається проблематичною через відсутність чітких механізмів реалізації окремих норм, недостатнє узгодження з іншими законодавчими актами та обмеженість ресурсів для забезпечення виконання зобов'язань. Це ускладнює адаптацію міжнародних стандартів до умов воєнних дій, що тривають, і потребує системного підходу до подолання наявних викликів. Організаційні аспекти перешкод зумовлені недостатньою координацією між

державними інституціями, які відповідають за реалізацію гуманітарного права. Незважаючи на створення спеціалізованих підрозділів у прокуратурі, поліції та військових органах, відсутність ефективного міжвідомчого обміну інформацією призводить до уповільнення процесів документування порушень і передачі справ до міжнародних судів. Обмежена кількість підготовлених кадрів, які займаються розслідуваннями воєнних злочинів, а також недостатні можливості для використання сучасних цифрових технологій стримують ефективність реалізації норм. Серед прикладів можна назвати проблеми з моніторингом порушень на тимчасово окупованих територіях через обмежений доступ до цих регіонів.

Інституційні аспекти проблем стосуються залежності від міжнародної підтримки та недостатнього рівня розвитку власних спроможностей. Україна здебільшого покладається на допомогу міжнародних партнерів, які надають обладнання, проводять тренінги та здійснюють фінансування проведення розслідувань і документування злочинів. Наприклад, мобільні криміналістичні лабораторії, передані ЄС, суттєво поліпшили можливості збору доказів. Однак це створює залежність від зовнішньої підтримки, яка може змінюватися залежно від політичних пріоритетів донорів. Відсутність тривалих програм підтримки постраждалих осіб та забезпечення умов утримання військовополонених відповідно до міжнародних стандартів також залишається значним викликом.

Так, реалізація норм МГП в Україні потребує усунення системних перешкод, пов'язаних із правовим регулюванням, організаційною координацією та інституційною спроможністю. Лише подолання цих недоліків дозволить забезпечити ефективний захист цивільного населення, військовополонених та притягнення до відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права.

Розробка рекомендацій щодо вдосконалення механізмів імплементації норм МГП в Україні є необхідною умовою для забезпечення його ефективної реалізації, особливо в умовах воєнного часу. Одним з основних напрямів удосконалення є створення більш гнучкої законодавчої бази, яка б оперативно адаптувала міжнародні норми до національного правового контексту. Це передбачає впровадження спеціальних процедур для документування порушень, забезпечення правового захисту постраждалих і спрощення механізмів доступу до правосуддя. Важливо посилити міжвідомчу координацію органів, відповідальних за реалізацію норм МГП, через створення єдиної платформи для обміну даними та узгодження дій. Це дозволить уникнути дублювання функцій і забезпечити комплексний підхід до розв'язання гуманітарних питань.

Значну увагу варто приділити розвитку міжнародної співпраці, спрямованої на отримання технічної допомоги, навчання кадрів і запровадження сучасних технологій для фіксації та аналізу порушень. Підвищення рівня

обізнаності громадськості щодо принципів МГП також є важливим фактором, що сприятиме його дотриманню. Запровадження освітніх програм для представників органів влади, військових і громадянського суспільства сприятиме формуванню культури поваги до міжнародних норм. Особливу увагу треба приділити питанням фінансування, яке має забезпечити сталість реалізації зобов'язань навіть в умовах обмежених ресурсів. Запровадження довгострокових стратегій із залученням міжнародних донорів допоможе стабілізувати процес імплементації та мінімізувати ризики, пов'язані з недостатністю ресурсів. Таким чином, розробка та впровадження цих рекомендацій дозволять не лише забезпечити виконання міжнародних зобов'язань, але й сприятимуть зміцненню національної системи захисту в умовах воєнних реалій.

Висновки. У процесі дослідження встановлено, що реалізація норм МГП в Україні є складним процесом, який потребує системної адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів. Основні документи, такі як Женевські конвенції й додаткові протоколи до них, Гаазька та Оттавська конвенції, закладають правову основу, проте їх імплементація ускладнена через специфіку воєнного часу. Виявлено, що наявні правові механізми лише частково забезпечують дотримання норм МГП, що вимагає їх вдосконалення.

До основних проблем імплементації норм МГП в національне законодавство належать недостатня координація між державними інституціями, обмежений доступ до окупованих територій, низький рівень технічного та кадрового забезпечення органів, що відповідають за фіксацію та розслідування порушень, а також залежність від міжнародної допомоги. Зазначено, що відсутність чітких механізмів документування та доведення порушень до міжнародних судових інстанцій створює додаткові перешкоди в забезпеченні правосуддя.

Рекомендовано розробити та впровадити гнучкі механізми адаптації міжнародних норм до умов воєнного часу, посилити координацію міжвідомчих зусиль через створення інтегрованих платформ обміну даними, розширити освітні програми для представників державних органів та населення, а також забезпечити постійний доступ до технічної допомоги й фінансування. Особливу увагу варто приділити розвитку технологій для фіксації порушень, таких як цифрові бази даних та супутниковий моніторинг.

Перспективи подальших досліджень стосуються аналізу ефективності нових підходів до імплементації міжнародного гуманітарного права, вивчення ролі інноваційних технологій у документуванні воєнних злочинів, а також оцінювання впливу міжнародної співпраці на покращення національних механізмів реалізації норм гуманітарного права. Такий підхід сприятиме зміцненню правової системи України та її репутації в галузі міжнародного права.

Література:

1. Капустін А. В. Організаційно-правові основи діяльності комісії з імплементації міжнародного гуманітарного права в Україні. *Актуальні проблеми політики*. 2018. Вип. 62. С. 114–126. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/62_2018/62-2018.pdf#page=123 (дата звернення: 26.12.2024).
2. Ховпун О., Домбровська О. Імплементація міжнародних стандартів гуманітарного права щодо захисту культурних цінностей у законодавство України. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. Вип. 11 (39). С. 693–701. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11\(39\)-693-701](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11(39)-693-701)
3. Жаровська І. М. Проблеми та недоліки норм міжнародного гуманітарного права. *Вісник ЛТЕУ. Юридичні науки*. 2022. Вип. 12. С. 13–17. DOI: <https://doi.org/10.36477/2616-7611-2022-12-02>
4. Хоменко О. Визначення принципів співвідношення міжнародного гуманітарного та внутрішньодержавного права: загальнотеоретичний аспект. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. Вип. 9 (37). С. 505–511. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9\(37\)-505-511](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9(37)-505-511)
5. Мангора В., Драч В. Правовий статус військовополонених в Україні: відповідність міжнародним стандартам. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. Вип. 12 (30). С. 606–622. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-12\(30\)-606-622](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-12(30)-606-622)
6. Orzhynska E., Frolov M., Haidak O., Kamardina Y., Kochyn V. International Humanitarian Law and the Waging of War in Ukraine: Integrative Review. *Futurity Economics & Law*. 2024. Vol. 4. № 4. P. 259–276. DOI: <https://doi.org/10.57125/FEL.2024.12.25.15>
7. Kapustnyk V., Kryvenko O., Andrushchenko I., Lisovol O., Shablustyi V. Challenges in applying international humanitarian law in contemporary armed conflicts: the case of Russia's war against Ukraine. *Amazonia Investiga*. 2024. Vol. 13. № 82. P. 378–390. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2024.82.10.30>
8. Gunawan Y., Gultom Q. Z., Amarulia S., Arumbinang M. H. Russian-Ukrainian Conflict: International Humanitarian Law and Civilian Settlements. *Substantive Justice International Journal of Law*. 2023. Vol. 6. № 2. P. 108–117. DOI: <https://doi.org/10.56087/substantivejustice.v6i2.253>
9. Voiculescu B. The Humanitarian Crisis in Ukraine, a Challenge for Europe. In: Fotea S. L., Văduva S. A., Fotea I. Ş. (Eds.) *Reimagining Capitalism in a Post-Globalization World*. GSMAC 2023. Springer Proceedings in Business and Economics. Cham: Springer, 2024. P. 319–332. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-59858-6_22
10. Kaźmierczak K. Land Warfare During the Russian-Ukrainian War and International Humanitarian Law. *Acta Universitatis Lodziensis Folia Iuridica*. 2024. Vol. 106. P. 55–78. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1235999> (date of access: 26.12.2024).
11. Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин: Закон України від 12 лип. 2018 р. № 2505-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19> (дата звернення: 26.12. 2024).
12. Україна розслідує 120 тисяч воєнних злочинів, по деяких вже є рішення судів – генпрокурор. *Радіо Свобода: вебсайт*. 2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-kostin-rozsliduvannya-voeyenni-zlochynu/32800090.html> (дата звернення: 26. 12. 2024).
13. Гуманітарна освіта. *Товариство Червоного Хреста України: вебсайт*. URL: <https://redcross.org.ua/humanitarian-education/> (дата звернення: 26. 12. 2024).
14. Генератори можуть стати в нагоді і після війни, – досвід бізнесу. *LB.ua: вебсайт*. 2024. URL: https://lb.ua/economics/2024/03/28/605594_generatori_mozhut_stati_nagodi.html (дата звернення: 26. 12. 2024).

15. Міжнародне гуманітарне право: Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I): ухвалений 8 червня 1977 р. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/INTRO/470> (дата звернення: 26. 12. 2024).

16. Російські військові зривають рух гуманітарних конвоїв у Запорізькій області – ОВА. *Радіо Свобода: вебсайт*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-viyska-rf-konvoy-zruv-zaporizhzhua/31749978.html> (дата звернення: 26.12.2024).

17. Уряд запроваджує моніторинг пошкоджень та руйнувань внаслідок війни на основі геоінформаційної системи. *GRECO Law Company: вебсайт*. 2022. URL: <https://grecolc.law/ru/uryad-zaprovadzhuye-monitoryng-poshkodzhen-ta-rujnuvan-vnaslidok-vijny-na-osnovi-geoinformatsijnoyi-systemy/> (дата звернення: 26.12.2024).

18. Червоний Хрест закликав Україну та Росію надати їм доступ до полонених. *Голос Америки: вебсайт*. 2022. URL: <https://www.holosameryky.com/a/chervonyy-hrest-zaklykav-ukrainu-ta-rosiu-nadaty-im-dostup-do-polonenyh/6790476.html> (дата звернення: 26.12.2024).

19. Гаага за Бучу: засудження воєнних злочинів РФ на міжнародному рівні. *АрміяInform: вебсайт*. 2023. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/02/21/gaaga-za-buchu-zasudzhennya-voennyh-zlochyniv-rf-na-mizhnarodnomu-rivni/> (дата звернення: 26.12.2024).

20. ЄС передав Нацполіції криміналістичні лабораторії вартістю майже півмільйона євро. *EUAM Ukraine: вебсайт*. 2021. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/eu-provides-ukrainian-police-with-mobile-forensic-laboratories-and-kits-worth-up-to-half-a-million-euro/> (дата звернення: 26.12.2024).

21. ЄС передав ДБР мобільні лабораторії для криміналістів вартістю майже півмільйона євро. *EUAM Ukraine: вебсайт*. 2022. URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/eu-provides-state-bureau-of-investigations-with-mobile-forensic-laboratories-worth-up-to-half-a-million-euro/> (дата звернення: 26.12.2024).

22. Україна: Події 2023 року. *Human Rights Watch: вебсайт*. 2024. URL: <https://www.hrw.org/uk/world-report/2024/country-chapters/ukraine> (дата звернення: 26.12.2024).

23. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 року: набуття чинності для України – 24 серпня 1991 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text (дата звернення: 26.12.2024).

24. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року: ратифікована УРСР 3 липня 1954 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text (дата звернення: 26.12.2024).

25. Конвенція про заборону застосування, накопичення запасів, виробництва і передачі протипіхотних мін та про їхнє знищення від 18 вересня 1997 року (Оттавська конвенція): ратифікована Законом України № 2566-IV від 18 травня 2005 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_379#Text (дата звернення: 26.12.2024).

26. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 року: ратифікований УРСР 18 серпня 1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення: 26.12.2024).

References:

1. Kapustin, A. V. (2018). Orhanizatsiino-pravovi osnovy diialnosti komisii z implementatsii mizhnarodnoho humanitarnoho prava v Ukraini [Organizational and legal foundations of commissions on implementing international humanitarian law in Ukraine]. *Aktualni problemy polityky – Current Issues in Politics*, 62, 144–126. Retrieved from http://app.nuoua.od.ua/archive/62_2018/62-2018.pdf#page=123 [in Ukrainian].

2. Khovpun, O., & Dombrovska, O. (2024). Implementatsiia mizhnarodnykh standartiv humanitarnoho prava shchodo zakhystu kulturnykh tsinnosti u zakonodavstvo Ukrainy [Implementation of international humanitarian law standards for the protection of cultural property in Ukrainian legislation]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii – Scientific Innovations and Advanced Technologies*, 11 (39), 693–701. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11\(39\)-693-701](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-11(39)-693-701) [in Ukrainian].
3. Zharovska, I. M. (2022). Problemy ta nedoliky norm mizhnarodnoho humanitarnoho prava [Problems and shortcomings of international humanitarian law norms]. *Visnyk LTEU. Yurydychni nauky – LTEU Bulletin. Legal Sciences*, 12, 13–17. <https://doi.org/10.36477/2616-7611-2022-12-02> [in Ukrainian].
4. Khomenko, O. (2024). Vyznachennia pryntsyviv spivvidnoshennia mizhnarodnoho humanitarnoho ta vnutrishnodershavnoho prava: zahalnoteoretychnyi aspekt [Defining principles of the relationship between international humanitarian and domestic law: a general theoretical aspect]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii – Scientific Innovations and Advanced Technologies*, 9 (37), 505–511. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9\(37\)-505-511](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-9(37)-505-511) [in Ukrainian].
5. Mangora, V., & Drach, V. (2024). Pravovyi status viiskovopolonenykh v Ukraini: vidpovidnist mizhnarodnym standartam [Legal status of prisoners of war in Ukraine: compliance with international standards]. *Aktualni pytannia u suchasni nauki – Current Issues in Modern Science*, 12 (30), 606–622. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-12\(30\)-606-622](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-12(30)-606-622) [in Ukrainian].
6. Orzhynska, E., Frolov, M., Haidak, O., Kamardina, Y., & Kochyn, V. (2024). International humanitarian law and the waging of war in Ukraine: integrative review. *Futurity Economics & Law*, 4 (4), 259–276. <https://doi.org/10.57125/FEL.2024.12.25.15>.
7. Kapustnyk, V., Kryvenko, O., Andrushchenko, I., Lisovol, O., & Shablysty, V. (2024). Challenges in applying international humanitarian law in contemporary armed conflicts: the case of Russia's war against Ukraine. *Amazonia Investiga*, 13 (82), 378–390. <https://doi.org/10.34069/AI/2024.82.10.30>.
8. Gunawan, Y., Gultom, Q. Z., Amarulia, S., & Arumbinang, M. H. (2023). Russian-Ukrainian conflict: international humanitarian law and civilian settlements. *Substantive Justice International Journal of Law*, 6 (2), 108–117. <https://doi.org/10.56087/substantivejustice.v6i2.253>.
9. Voiculescu, B. (2024). The humanitarian crisis in Ukraine, a challenge for Europe. In: Fotea, S. L., Văduva, S. A., Fotea, I. Ş. (Eds.) *Reimagining Capitalism in a Post-Globalization World*. GSMAC 2023. Springer Proceedings in Business and Economics, 319–332. https://doi.org/10.1007/978-3-031-59858-6_22.
10. Kaźmierczak, K. (2024). Land warfare during the Russian-Ukrainian war and international humanitarian law. *Acta Universitatis Lodzianensis Folia Iuridica*, 106, 55–78. Retrieved from <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1235999>.
11. Law of Ukraine On the legal status of persons missing under special circumstances from July 12 2018. No. 2505-VIII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2505-19> [in Ukrainian].
12. Ukraina rozsliduie 120 tysiach voiennykh zlochyniv, po deiakym vzhe ie rishennia sudiv – henprokuror [Ukraine investigates 120,000 war crimes: some cases already resolved in courts – Prosecutor General] (2023). *Radio Svoboda: vebsait – Radio Liberty: website*. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/news-kostin-rozsliduvannya-voyenni-zlochyny/32800090.html> [in Ukrainian].
13. Humanitarna osvita [Humanitarian education]. *Tovarystvo Chervonoho Khresta Ukrainy: vebsait – Ukrainian Red Cross Society: website*. Retrieved from <https://redcross.org.ua/humanitarian-education/> [in Ukrainian].
14. Heneratory mozhut staty v nahodi i pislia viiny: dosvid biznesu [Generators may also be useful after the war: business experience] (2024). *LB.ua: vebsait – LB.ua: website*. Retrieved from https://lb.ua/economics/2024/03/28/605594_generatori_mozhut_stati_nagodi.html [in Ukrainian].

15. Mizhnarodne humanitarne pravo: Dodatkovyi protokol do Zhenevskykh konventsii vid 12 serpnia 1949 roku, shcho stosuietsia zakhystu zhertv mizhnarodnykh zbroinykh konfliktiv (Protokol I) [International humanitarian law: Additional Protocol to the Geneva Conventions of August 12, 1949, relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I)]. Retrieved from <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/INTRO/470> [in Ukrainian].

16. Rosiiski viiskovi zryvaiut rukh humanitarnykh konvoiv u Zaporizkii oblasti – OVA [Russian military disrupts movement of humanitarian convoys in Zaporizhia region – OVA] (2022). *Radio Svoboda: website – Radio Liberty: website*. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/news-viyska-rf-konvoy-zryv-zaporizhzhua/31749978.html> [in Ukrainian].

17. Uriad zaprovadzhuie monitorynh poshkodzhen ta ruinuvan vnaslidok viiny na osnovi heoinformatsiinoi systemy [The government is introducing monitoring of damages and destruction due to the war based on a geoinformation system] (n.d.). *GRECO Law Company: website*. Retrieved from <https://grecolc.law/ru/uryad-zaprovadzhuye-monitoryng-poshkodzhen-ta-rujnuvan-vnaslidok-vijny-na-osnovi-geoinformatsiynoyi-systemy/> [in Ukrainian].

18. Chervonyi Khrest zaklykav Ukrainu ta Rosiiu nadaty im dostup do polonenykh [The Red Cross called on Ukraine and Russia to grant them access to prisoners] (2022). *Holos Ameryky: website – Voice of America: website*. Retrieved from <https://www.holosameryky.com/a/chervonyy-hrest-zaklykav-ukrainu-ta-rosiu-nadaty-im-dostup-do-polonenykh/6790476.html> [in Ukrainian].

19. Haaha za Buchu: zasudzhennia voiennykh zlochyniv RF na mizhnarodnomu rivni [The Hague for Bucha: condemnation of Russian war crimes at the international level] (2023). *ArmiiaInform: website – ArmyInform: website*. Retrieved from <https://armyinform.com.ua/2023/02/21/gaaga-za-buchu-zasudzhennya-voyennykh-zlochyniv-rf-na-mizhnarodnomu-rivni/> [in Ukrainian].

20. YeS peredav Natspolitsii kryminalistychni laboratorii vartistiu maizhe pivmiliona yevro [The EU transferred forensic laboratories worth almost half a million euros to the National Police]. *EUAM Ukraine: website*. Retrieved from <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/eu-provides-ukrainian-police-with-mobile-forensic-laboratories-and-kits-worth-up-to-half-a-million-euro/> [in Ukrainian].

21. YeS peredav DBR mobilni laboratorii dlia kryminalistiv vartistiu maizhe pivmiliona yevro [The EU handed over mobile forensic laboratories worth almost half a million euros to the State Bureau of Investigation]. *EUAM Ukraine: website*. Retrieved from <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/eu-provides-state-bureau-of-investigations-with-mobile-forensic-laboratories-worth-up-to-half-a-million-euro/> [in Ukrainian].

22. Ukraina: Podii 2023 roku [Ukraine: Events of 2023] (2024). *Human Rights Watch: website*. Retrieved from <https://www.hrw.org/uk/world-report/2024/country-chapters/ukraine>

23. IV Convention on the Laws and Customs of War on Land and its Annex: Regulations on the Laws and Customs of War on Land of October 18, 1907: entry into force for Ukraine – August 24, 1991. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text [in Ukrainian].

24. Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War of August 12, 1949: ratified by the Ukrainian SSR on July 3, 1954. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text [in Ukrainian].

25. Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on their Destruction of September 18, 1997 (Ottawa Convention): ratified by the Law of Ukraine No. 2566-IV of May 18, 2005. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_379#Text [in Ukrainian].

26. Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and Relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I) of 8 June 1977: ratified by the Ukrainian SSR on 18 August 1989. Retrieved from https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text [in Ukrainian].